

Teatrul Național

LUNI 1 DECEMBRIE 1919

FESTIVAL

La an de la deschiderea sa în 1919

Se va reprezenta

SE FACE ZIUA

Grand succès de l'Estampe Roumaine

DISTRIBUTIA

Papir, Cămin
București, Iași
Sibiu, Brașov
Cluj, și în celelalte orașe

Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.

București
Cluj
Sibiu
Brașov

Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

POEMUL UNIREI

de Eminescu

DISTRIBUTIA

București
Cluj
Sibiu
Brașov

Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.

București
Cluj
Sibiu
Brașov

Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.
Director: H. H. H. H.

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

În ziua de 1 Decembrie 1919, la ora 8, se va deschide în Cluj

După
o jumătate
de
secol

Înființarea, acum o jumătate de secol, a Teatrului Național din Cluj a constituit un eveniment de seamă, întrucât noua instituție răspundea unei arzătoare dorințe și nevoi a poporului român din Transilvania. Nu a fost o inițiativă de circumstanță, ci o faptă crescută organic din năzuințele unui popor îndelung obidit, pentru care cultura națională constituia un mijloc de apărare în fața silnicei acțiuni de desnaționalizare, întreprinsă uneori cu ferocitate în fostul imperiu habsburgic de către o serie de guverne reacționare. Și pentru că s-a crezut, în acele timpuri vitrege, în virtuțile teatrului destinat unor mase mai largi, în anumite perioade de așa-zisă „destindere” s-a putut cere sprijinul unor actori din „țară”: turneele întreprinse în Transilvania și Banat de formații conduse de Millo, Pascaly, I. D. Ionescu, Petculescu — mai târziu de Zaharia Bârsan, Victor Antonescu — au fost memorabile. Dar mai dese au fost perioadele când autoritățile n-au mai îngăduit asemenea turnee, socotite a avea un „caracter subversiv”; iar activitatea, deși valoroasă, a „Societății pentru Fond de Teatru Român”, creată încă în 1870, al cărei animator a fost entuziasmul Iosif Vulcan (la începuturile ei n-a lipsit sprijinul lui Eminescu), n-a depășit, decât cu puțin, faza proiectelor. De altfel, în știutele

condiții sociale și politice în care i-a fost dat să trăiască poporul român din imperiul austro-ungar, planul creării unui teatru românesc permanent nici n-ar fi putut avea sorți de reușită. Dar pentru că goul trebuia totuși împlinit, locul actorului profesionist a fost luat de miile de actori „diletanți” (amatori), care, ani în șir, au dat sute și sute de spectacole, atît în mediul urban cît și în cel rural, în special în cuprinsul „reuniunilor” și al „corurilor” plugarilor. Așadar, tradiția teatrului-factor de educație națională era veche la românii ciscarpatici (la școala din Blaj s-a jucat teatru în românește încă în 1755). Teatrul Național din Cluj, creat după Unirea cea mare, avea așadar rădăcini străvechi în Ardealul eliberat.*

* Pentru a răspunde dorinței publicului de a asista la spectacole de teatru românesc, a fost invitat un ansamblu al Teatrului Național din București care, începînd de la 25 aprilie 1919, a dat 14 spectacole în centrele ardelenne și bănățene, cu Poemul Unirii de Zaharia Bârsan, Răzvan și Vidra. Apur de soare, Fintina Blanduziei, Trandafirii roșii, Bimbașa Sava de Ion Peretz. La 14 mai, „turneul oficial” a poposit la Cluj, dînd reprezentanță românească pe scena Teatrului Național.

Și totuși, zămislirea lui nu a fost lucru ușor. S-au ostenit însă, dăruindu-se măreței opere, o seamă de bărbați patrioți, iar actorii, cei ce trebuiau să slujească noua instituție, nici ei nu s-au lăsat mai prejos. Era nevoie de jertfe, în condițiile unei țări răvășite de război, când se cerea reorganizarea provinciilor ce trăiseră atîta amar rupte de trunchiul țării. Unele împrejurări se cuvîin amintite la aniversarea de astăzi.

Se știe că, urmare a „Declarației de la Alba Iulia”, din istorica zi de 1 Decembrie 1918, când s-a proclamat unirea Transilvaniei cu România, a fost înființat Consiliul Dirigent, organizat pe „resorturi” (ministere). După Vasile Goldiș și Valeriu Braniște, a venit în fruntea secțiunii Artelor din resortul Instrucțiunii publice compozitorul Tiberiu Brediceanu care a fost, în prima tinerețe, actor în formațiile de „diletanți” din Lugoj, centrul artistic al Banatului.

Doritor să se ajungă cu un ceas mai devreme la împlinirea năzuințelor românilor — crearea unui teatru românesc permanent în inima Ardealului —, Brediceanu, pe temeiul unui referat, solicitat de el lui Zaharia Bârsan în legătură cu organizarea unui teatru de dramă, și al altuia datorit lui Constantin Pavel, pentru înjghebarea unui teatru de operă, și-a întocmit un raport către „Prezidenția Consiliului Dirigent” pentru „organizarea Teatrului de stat la Cluj”, formație cu două secții, una de dramă și comedie, cealaltă de operă și operetă. Întrucît, în acel moment, autoritatea se arăta mai puțin preocupată de problema teatrului (mai urgentă era, de exemplu, organizarea Universității), Brediceanu a desfășurat multă elocință pentru a ajunge la doritul rezultat: decizia prezidențială datată „Sibiu la 18 septembrie 1919”, prin care au luat ființă nu numai cele două secții ale teatrului, dar și un „Conservator de stat”, menit să formeze actori, cîntăreți, muzicieni. Au fost aleși cei mai potriviți pentru organizarea celor trei instituții de artă românească: Zaharia Bârsan, Constantin Pavel (ce va fi urmat de D. Popovici-Bayreuth, celebrul cîntăreț), Gheorghe Dima.

Au răspuns de îndată apelului lui Zaharia Bârsan o seamă de actori, dintre care unii își făcuseră un nume pe alte scene: Ion Stănescu-Papa, N. Neamtu-Ottonel, Dem. Mihăilescu-Brăila, Al. Ghibericon; Aurel Athanasescu, Olimpia Bârsan, Sonia Strimbu (Cluceru) de la Teatrul Național din București au cerut să joace la Cluj. Pe urmă, în cursul anilor au venit: G. Calboreanu, Mișu Ștefănescu, Corneliu Potcoavă, Radu Popea, Ștefan Braborescu, Miron Popovici, N. Făgădaru, Stanca Alexandrescu, Maria Ignătescu, Atena Dumitrescu, Nelly Caracioni, Maria Bota, Virginica Romanovschi și încă mulți alții. Primul director de scenă a fost I. Stănescu-Papa, iar regizorul (la toate spectacolele, inclusiv la cele de operă), tânărul Sică Alexandrescu.

Au plecat actorii spre Cluj, în grup, în frunte cu Zaharia Bârsan; se arăta o iarnă timpurie, de loc generoasă cu acești pionieri încălzii de idealul național și artistic. În gara Cluj, nu i-a întîmpinat nimeni decît „vîntul rece și umez”. Locuințe nu aveau, iar intervențiile la comandantul garnizoanei, la biroul de încadrări, s-au soldat doar cu promisiuni. Mai vrednici, cîntăreții și muzicanții se instalaseră la teatru, ocupînd lojile și cabinele. În Cluj se înmulțeau cazurile de tifos exantematic, și mai că nu trecea zi fără vreun incendiu. Deocamdată, în lipsa unei mașini de scris, actorii s-au pus pe lucru, copiînd rolurile primelor piese ce urmau să intre în repetiții. Dar frigul, foamea, lipsa locuințelor nu puteau constitui elemente priincioase muncii. Descurajarea începuse să cuprindă pe unii. Zaharia Bârsan trimite o telegramă disperată lui Octavian Goga, ministru al Artelor, plîngîndu-se de „lipsa oricărui sprijin din partea autorităților”, ceea ce îl făcuse „să amine de două ori deschiderea stagiunii”. Octavian Goga nu putea să lase fără răspuns sesizările lui Zaharia Bârsan și, printr-o stăruitoare intervenție la prefect, situația s-a mai ameliorat, iar repetițiile, în timpul zilelor și nopților, au putut continua.

Întîia stagiune a Teatrului Național din Cluj s-a deschis la 1 decembrie 1919, în ziua cînd se împlinea un an de la Unire, în fața unei săli fremătătoare. Primele cuvinte le-a rostit Olimpia Bârsan, în *Poemul Unirii*, spectacolul fiind completat cu drama într-un act a aceluiași, *Se face ziua*. S-au reprezentat apoi *Ovidiu* de Vasile Alecsandri, la 6 martie 1920 s-a jucat *O scrisoare pierdută* în care rolurile principale au fost interpretate de A. Athanasescu (Tipătescu), I. Stănescu-Papa (Trahanache), M. Popovici (Farfuridi), Neamtu-Ottonel (Cațavencu), A. Ghibericon (Pristanda), D. Mihăilescu-Brăila (Cetățeanul), V. Ambrozie (Dandanache), I. Stanian (Brînzovenescu); ultima premieră a stagiunii, la 16 martie 1920, a fost *Răzvan și Vidra*, în regia lui Zaharia Bârsan, cu A. Athanasescu și H. Faliero. Stagiunea ar fi continuat și după aprilie dacă Opera n-ar fi trebuit să-și deschidă stagiunea. S-au dat nu mai puțin de 15 premiere în 82 de spectacole frecventate de public.

Agitată, plină de frămîntări a fost în decursul anilor viața Teatrului Național din Cluj; unele obstacole au fost greu de biruit, dar instituția a rezistat, neclintită, la datorie, servind idealul nobil pentru care a fost creată.

Zilele aniversării semicentenarului Teatrului Național din Cluj găsesc teatrul de la poalele Feleacului în plină efervescență creatoare, în slujba nobilelor idealuri ale culturii socialiste ducînd cu cîinste, mai departe, opera înaintașilor.